

13 квітня – 5 років тому (2014) оголошено Антитерористичну операцію (АТО) на сході України

Антитерористична операція на сході України (АТО) – комплекс військових та спеціальних організаційно-правових заходів українських силових структур, спрямований на протидію діяльності незаконних російських та проросійських збройних формувань у війні на сході України. Операція тривала з 14 квітня 2014 року до 30 квітня 2018.

Після АТО на сході України була введена Операція об'єднаних сил (ООС).

Згідно заяв української влади, для відсічі російської агресії навесні 2014 року був обраний саме правовий режим антитерористичної операції через термінову потребу провести вибори президента і парламенту. Вибори були б неможливі в умовах введення воєнного стану.

У лютому 2014 року Росія почала військову операцію із захоплення Кримського півострову.

1 березня 2014 року президент Росії Володимир Путін отримав дозвіл у Ради Безпеки Російської Федерації на використання військ на території України.

16 березня 2014 року Росія провела невизнаний у світі референдум в Криму в умовах військової окупації півострова. 18 березня 2014 року було здійснено його анексію.

3 березня 2014 року почалися акції на півдні та сході України, керовані з Росії.

Російська Федерація почала неоголошену війну проти України та мала військову перевагу. Керівництво РФ на дипломатичному рівні не визнавало зовнішньої військової агресії Росії щодо України, і при трактовці подій в Україні використовувало риторику про внутрішній конфлікт України.

12 квітня 2014 року російський диверсійний загін на чолі з Ігорем Гіркіним взяв під контроль Слов'янськ, Краматорськ та низку менших населених пунктів.

13 квітня 2014 року в Україні було оголошено про початок антитерористичної операції без введення воєнного стану із залученням Збройних сил України. Причиною неприйнятності вводу воєнного стану навесні 2014 року Олександр Турчинов назвав також необхідність провести президентські вибори, що обрали б Україні законного президента.

Зоною проведення антитерористичної операції було охоплено Донецьку і Луганську області (з 14 квітня 2014 року), а також Ізюмський район та м. Ізюм Харківської області (з 14 квітня по 7 вересня 2014 року) та (з 2 грудня 2015 року).

Зміна правового режиму

Влітку 2017 року почали звучати обговорення щодо ймовірної зміни формату операції. 13 червня 2017 року секретар РНБО Олександр Турчинов зробив заяву, що в Україні потрібно завершити антитерористичну операцію і перейти до нового формату захисту, на законодавчому рівні визначивши засади державної політики

щодо звільнення окупованих територій. Як приклад він навів законодавче надання президенту права застосовувати ЗСУ та інші військові формування проти гібридної агресії з боку РФ. З нововведень реформи, згідно слів Дмитра Тимчука, підпорядкування керівництва — замість СБУ, операцією керуватиме оперштаб на чолі з президентом та Генштабом. Також, саму «антитерористичну» операцію замінять на військову у відповідності до специфіки застосування в умовах гібридної війни.

20 червня 2017 було оприлюднено проект закону «Про державну політику відновлення суверенітету України над тимчасово окупованими територіями Донецької та Луганської областей», з уточненням, що це не остаточна версія документу. У документі в преамбулі вказана його мета — створити необхідні правові і організаційні умови для відновлення територіальної цілісності України у Донецькій і Луганській областях, розширюючи можливості для ЗСУ, інших військових формувань, водночас не виходячи за рамки Мінських домовленостей.

18 січня 2018 року було ухвалено Закон про деокупацію Донбасу, що передбачає можливість завершення антитерористичної операції уведенням воєнного або надзвичайного стану, і переданням управління від СБУ, яка формально керувала АТО, до Об'єднаного оперативного штабу ЗСУ. Закон був підписаний 20 лютого 2018 року (*Закон про забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях*)

22 лютого 2018 року, внаслідок підписання закону про деокупацію, Начальник Генерального штабу Збройних сил України Віктор Муженко повідомив, що триває зміна формату антитерористичної операції (АТО) на операцію Об'єднаних сил (ООС), яку очолить військове керівництво.

6 березня 2018 року під час брифінгу для преси офіцер Управління правового забезпечення Генерального штабу Збройних Сил України полковник юстиції Юрій Бобров повідомив, що Операція Об'єднаних Сил, проведення якої передбачається виконанням закону про деокупацію, розпочнеться лише після відповідного Указу Президента України – Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України.

16 березня 2018 року у ході візиту на Донбас Президент України Петро Порошенко оголосив про юридичне завершення антитерористичної операції та представив нового командувача операції Об'єднаних сил генерал-лейтенанта Сергія Наєва.

Особи, які належать до учасників бойових дій

22 травня 2014 року набрав чинності Закон України № 1233-VII від 6 травня 2014 року «Про внесення зміни до статті 6 Закону України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту“», яким частину першу статті 6 «Особи, які належать до учасників бойових дій» цього Закону було доповнено новим пунктом 19. Його остання редакція згідно з Законом України № 1547-VII від 1 липня 2014 року додатково визначає категорії осіб, які належать до учасників бойових дій.

13 червня 2017 року, коментуючи можливість зміни формату АТО, секретар РНБО Олександр Турчинов відзначив, що використовуючи статус АТО, Україна змогла зупинити агресора, провести президентські, парламентські та місцеві вибори, а також звільнити значну частину окупованої території.

16 березня 2018 року президент України Петро Порошенко так охарактеризував антитерористичну операцію: «Для забезпечення відсічі Росії та контрольованих нею маріонеткових утворень в Донецькій та Луганській областях діяв правовий режим під умовною назвою Антитерористична операція. Де-факто, це була і є справжня війна. Юридичної форми АТО їй придали, бо саме такий підхід дозволив мінімізувати вплив на суспільство, забезпечити міжнародну легітимність влади шляхом проведення президентських, парламентських і місцевих виборів, які повністю відповідали європейським демократичним стандартам. Воюючи з Росією, ми зберегли демократію, основні права й свободи громадян, включно із свободою слова і правом на критику влади».

Підготувала Руслана Ониськів
провідний бібліограф